

De Onderzoeksjaren van Wouter Schuring.

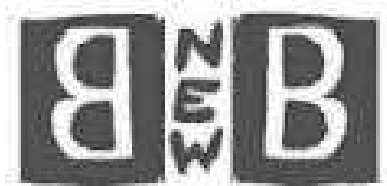
Deel II

Diverse Vakbladen
1980 - 2003

De Onderzoeksjaren van Wouter Schuring.

Deel II

Diverse vakbladen
1980 - 2003



Brave New Books

Schrijver: Wouter Schuring
Coverontwerp: Paul Dunki Jacobs
ISBN: 9789402156676

© Wouter Schuring

Voorwoord

Dit boekje is bedoeld voor lezers die geïnteresseerd zijn in de artikelen die ik in de periode 1980 – 2003 heb geschreven voor Populier, Bosbouwvoorlichting, Entomologische berichten, Groen, Groenkontakt en Tuin en Landschap.

De redactie van Bosbouwvoorlichting had aanvankelijk het beleid dat auteurs van artikelen niet werden genoemd. Later gebeurde dit wel. De desbetreffende artikelen voor Bosbouwvoorlichting heb ik zelf geschreven, evenals alle andere artikelen in deze bundel. De twee artikelen voor Groenkontakt zijn mijn enige twee artikelen in een buitenlands tijdschrift, te weten uit België. Deze artikelen en de onderzoeksrapporten waarop zij zijn gestoeld, behoren inmiddels tot de standaardwerkjes die de Dorschkamp/IBN hebben voortgebracht en antwoord geven op enkele oeroude vragen die in de praktijk leefden.

Ik heb met veel plezier aan de desbetreffende onderzoeken gewerkt en heb alle artikelen met enthousiasme geschreven. IK hoop dat u als lezer tot dezelfde slotsom komt.

Ook nu weer veel dank aan mijn vriend Paul Dunki Jacobs die een en ander voor me op de rails heeft gezet en dit boek handen en voeten heeft gegeven.

bosbouwvoorlichting

informatie over het beheer
van bos, natuur en landschap



Redactie en administratie:
Staatsbosbeheer
Postbus 20020
3502 LA Utrecht
Telefoon: 030 - 852409

21e Jaargang nr. 6
oktober 1982

In dit nummer	blz.
Houtborende insecten in populier en wilg	2
Het gebruik van chemische bestrijdings- middelen bij het Staatsbosbeheer	4
Herziene werkgelegenheidsverruimende maatregel	8

Redactiecommissie

Drs. G.J. Baaijens
Ir. J.C.A.M. Bervaes
Ir. P.P. Bosch
Ing. W. M. Breemer
Ir. J.L. van der Jagt
Mw. G.H. Jansen
Ir. P.R. Minnaard
Ing. H.J. van Slooten

© Staatsbosbeheer 1982

Overnemen artikelen toegestaan met
vermelding van bron en schrijversnaam, indien
vermeld.

Houtborende insecten in populier en wilg

Juist populier en wilg hebben nog al eens te maken met schade die door houtborende insecten wordt veroorzaakt. De aantastingen kunnen ernstige vormen aannemen en zijn niet vergelijkbaar met schade die bijvoorbeeld door bladvreterende insecten wordt veroorzaakt. Ter toelichting eerst een korte beschrijving van de schade die bladvreterende insecten teweegbrengen.

Bladvretende insecten

De gevolgen van aantastingen door bladvreterende insecten blijven in het algemeen gelukkig beperkt tot aanwasverliezen, dus een verminderde groei. Heeft een boom of opstand jaar in jaar uit te lijden van vreterij, dan bestaat de kans dat ook de vorm van de boom nadelig wordt beïnvloed en dat enige

Uitvlieggen van de horzenvlinder aan de stamvoet van een populier

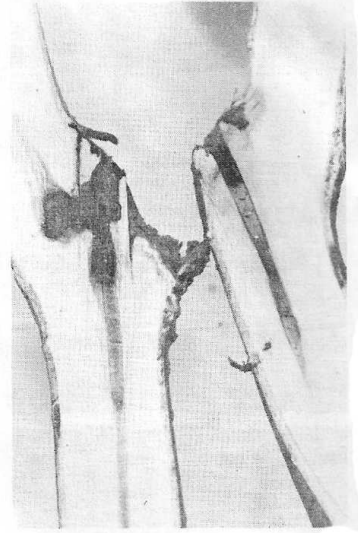




Aantastingsbeeld van de wilgehoutrups



Galachtige verdikking en hoefijzervormig vretterijpatroon van de kleine populierboktor



Infectie op de grens ent-onderstam van de populierglasvlinder

sterfte voorkomt. De groeiverliezen kunnen behoorlijk oplopen, vooral wanneer de bomen enige jaren achtereen worden ontbladerd. Het spreekt vanzelf dat alleen grote aantallen van een insect in staat zijn om bomen gedeeltelijk of totaal kaal te vreten. In zo'n geval spreekt men van een plaag. Is er een einde gekomen aan een plaagsituatie en kunnen de bomen voortaan ongestoord hun blad vormen en behouden, dan nog zal de groei van bomen enige jaren na de kaalvreterij achterblijven bij wat men eigenlijk had mogen verwachten. Zo'n periode noemt men een nawerkingsperiode. Hoe lang deze aanhoudt, is onder andere afhankelijk van de boomsoort, leeftijd van de opstand en van de aard, duur en intensiteit van de plaag. Het totale verlies is pas te berekenen wanneer er van nawerking geen sprake meer is. De „winterse aanblik” van bomen in het groei-seizoen is verontrustend, maar doorgaans overleven de bomen het wel. De meeste bladvreterende insecten doen hun werk in het voorjaar; na de kaalvreterij kunnen de bomen weer uitlopen en komt de assimilatie weer op gang. Slechts wanneer men te maken heeft met een insect dat meer dan één cyclus per jaar heeft, bestaat er een aanzienlijke kans op sterfte onder de bomen. Gelukkig behoren de belangrijkste bladbeschadigers van populier en wilg tot de categorie die slechts één generatie per jaar heeft. De meest bekende daarvan zijn wel de satijnvlinder, de grote en de kleine wintervlinder, de spinselmot en de wapendrager.

Insecten met meer dan één cyclus per jaar zijn onder andere het populiereen wilgehaantje. In grienden kan voor-

al de laatste bij tijd en wijle zijn verwoestende werk doen.

Houtborende insecten

De schade die houtborende insecten aanrichten, is van een heel andere aard. De kleine populiereboktor bijvoorbeeld veroorzaakt groeiremming en misvorming. Vooral jonge boompjes van populier en wilg worden aangetast. Twijgen en takjes van potlooddikte breken af en door herhaalde infecties komt van een normale groei niets meer terecht. Andere houtboorders, zoals de wilgehoutrups, de horzelvlinder en de grote populiereboktor vreten gangen in het hout van zowel jonge als oudere bomen. Dit heeft een beschadiging van het hout tot gevolg en doet de waarde ervan dalen. Takken kunnen ter plaatse van aantastingen afbreken. Door de wind (najaarstormen) kunnen zelfs hele stammen afknappen. Takbreuk veroorzaakt niet alleen misvorming, maar heeft ook een conditievermindering van de boom tot gevolg.

De wilgehoutrups, de horzelvlinder en de grote populiereboktor komen in Nederland algemeen voor en zijn vooral een probleem in bembplantingen. Juist daar kan tak- en/of stambreuk een gevaar voor het wegverkeer betekenen. De grote populiereboktor beperkt zich uitsluitend tot populier; de horzelvlinder tast zowel populier als wilg aan. De wilgehoutrups kan in principe elke loofboom aantasten, maar in de praktijk blijkt deze toch het meeste voor te komen op populier en wilg.

Houtboorders blijven door hun verborgen levenswijze vaak onopgemerkt.

Daardoor kunnen aangetaste bomen er op het eerste gezicht goed uitzien, terwijl zij inwendig toch in een slechte conditie kunnen verkeren. Zelfs als men weet dat een boom is aangetast, blijft het nog moeilijk een indruk te krijgen van de toestand in de stam. Het is echter wel mogelijk om met behulp van een aanwasboor hier enig inzicht in te krijgen. De bestrijding van houtboorders is erg moeilijk en berust zo veel mogelijk op het voorkomen van schade.

Ondanks hun verborgen levenswijze zijn houtboorders wel degelijk te onderscheiden aan de hand van het aantastingsbeeld (zie tabel).

Het zal verder duidelijk zijn dat eenmaal aangerichte schade blijvend is: immers de gangen in het dode hout kunnen niet meer dichtgroeien. Via de openingen in de bast en de gangen in het hout zijn allerlei organismen, zoals schimmels en bacteriën, in staat om in het hout door te dringen wat aanleiding kan geven tot rotting. Hierdoor verzwakken de aangetaste bomen nog meer. De kwaliteit van het hout is aanzienlijk verminderd. Omdat de horzelvlinder, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de wilgehoutrups, zich uitsluitend beperkt tot de stamvoet, behoudt het bovenste stamdeel hier zijn waarde. De gevoeligheid voor windbreuk duurt nog lang voort. Deze gevoeligheid neemt van jaar tot jaar af door de diktegroei van de stam als tenminste geen nieuwe aantastingen plaatsvinden en aan een eventueel rottingsproces een halt is toegeroepen. Het is veelal de plek die bepaalt of een aangetaste boom nog kan blijven staan. Is het risico van schade aan derden groot, dan zal tot kappen moeten worden overge-

gaan. De economische en esthetische waarden zijn bij deze overweging van minder belang.

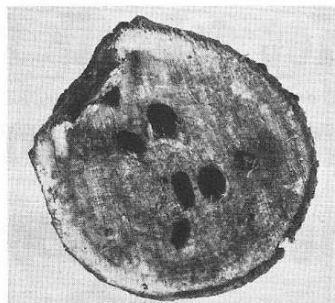
Wil men aantastingen van populier en wilg door boorders binnen redelijke grenzen houden, dan moet men er zich in eerste instantie van overtuigen dat het van de kwekerij afkomstige materiaal gezond is. Voor de kweker betekent dit een regelmatige controle op insektaantastingen, speciaal op die boorders die in kwekerijen plegen voor te komen. Een eventuele bestrijding moet op intensieve wijze worden aangepakt. Dit voorkomt verdere verspreiding. Mede hierom is het gebruik van insecticiden in kwekerijen vaak toegestaan, hoewel men gebruik daarvan toch zoveel mogelijk moet beperken. De teler moet een zo hygiënisch mo-

gelijke behandeling van zijn plantmateriaal nastreven, zoals het toepassen van wondbehandelingen en het opruimen van infectiehaarden. Bovendien moet op de kwekerij en later bij het uitplanten de bomen op de meest geschikte groeiplaatsen worden geplant. Verzwakking van de bomen, onder andere door het zgn. inkoulen zal zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. De zorg vóór het planten moet er op zijn gericht de jonge bomen in een zo goed mogelijke conditie op de plantplaats te brengen.

Naast de hier genoemde soorten boorders bestaan er nog andere, misschien wel minder bekende.

In dit artikel zal hierop niet worden ingegaan.

Met behulp van onderstaande tabel



Aantasting door de grote populierboktor

moet het echter mogelijk zijn om schade veroorzaakt door de meest algemene boorders van elkaar te onderscheiden.

Waardplanten, aantastingsbeelden, schade en preventie van enkele Nederlandse houtboorders

	grote populierboktor	wilgehoutrups	horzenvlinder	kleine populiereboktor	populiereglavvlinder
naam	Saperda carcharius L.	Cossus cossus L.	Sesia apiformis Cl.	Saperda populnea L.	Paranthrene tabaniformis Rott
waard	populier	populier, wilg en ander loofhout	populier en wilg	populier en wilg	populier
inwendig aantastingsbeeld	aanvankelijk horizontaal, later verticaal omhooggaande gangen in het hout over de hele lengte van de stam	in alle richtingen lopende gangen over de hele lengte van de stam	gewoonlijk opwaarts verlopende gangen in het hout; alleen aan de stamvoet	gewoonlijk opwaarts lopende gang in twijgen en dunne stam	gewoonlijk opwaarts verlopende gangen in stek- en enthout; bij jonge bomen gangen in stam of takken
uitwendig aantastingsbeeld	gaten in de bast over de hele stamlengte; witte boorspanen	grote gaten in de bast over de hele stamlengte, waaruit gistend, zuurruikend sap stroomt; roodbruine boorselpropen op de grond	kleine gaten aan de stamvoet zonder boorselpropen	galachtige verdikking van twijgen; hoefijzervormig vretterijpatroon; vooral jonge boompjes worden aangetast	galachtige verdikking op jonge stammen
schade	waardevermindering werkhout; kans op windbreuk en houtrot	waardevermindering werkhout; kans op windbreuk en houtrot	waardevermindering werkhout; kans op windbreuk en houtrot	groeiremming en misvorming door tak- en stambreuk	windbreuk van takken in oudere bomen; kroonbreuk van jonge bomen; breuk op grens en/onderstam in de kwekerij
bijzonderheden	lichtattractie; het insect heeft voorkeur voor randbomen en bomen naast huizen e.d.	aanvankelijk worden alleen bomen met bastbeschadiging aangetast; vanuit zwaar aangetaste bomen vindt migratie plaats van volwassen rupsen naar gezonde bomen	beschadiger van ook gezonde bomen, vooral op plaatsen met een relatief lage grondwaterstand (dijken e.d.)	goed en snel groeiende populieren en wilgen hebben in de regel weinig last van dit insect; een pas aangelegde cultuur is zeer vatbaar	insect kan alleen via wonden de boom binnendringen, zoals snoeiwonden, breukvlakken en entwonden
advies	wegbeplantingen afwisselen met andere houtsoorten; in opslagplaatsen het populierhout zo snel mogelijk verwerken	voorkom bastbeschadigingen; indien dit toch gebeurt wondbehandelingen toepassen; zwaar aangetaste bomen inclusief het wortelgestel opruimen en vernietigen; met behulp van de aanwasboor kan men de inwendige conditie van de boom bepalen	werken met gezond plantmateriaal; in kwekerij eventueel bestrijden; in wegbeplantingen valt er weinig tegen te doen, maar worden de bomen veelvuldig aangetast dan is het raadzaam om een andere houtsoort te gebruiken; met behulp van de aanwasboor kan men de inwendige conditie van de boom bepalen	planten op de juiste groeiplaatsen; door bijv. bemesten de groeistoestand op peil brengen; materiaal uit de kwekerij op infecties onderzoeken en aangetast materiaal wegsnoeien en vernietigen	bomen vrijhouden van verwondingen; verse wonden direct met wondafdekmiddelen behandelen; aangetaste delen van jonge bomen wegsnoeien en verbranden; snoei uitstellen tot in augustus (na de vlindervlucht)

